

27. 4. 2022

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nová úprava náhrady nákladů soudního řízení podle věcného záměru nového Civilního řádu soudního - Aneb dnes se podíváme zpátky do minulosti na to...

Náklady vynaložené na vedení soudního řízení jsou často pro účastníky překážkou k tomu, se domoci svých práv soudní cestou.[1] Věřím, že každý z kolegů advokátů se setkal s otázkou svého klienta „kolik to bude, pane doktore, stát?“ Nebo naopak ne jeden z kolegů advokátů řešil se svým klientem doporučení, zda se vůbec do sporu pouštět. Vysoká nákladnost sporu je tak pro účastníky řízení často faktickou překážkou, jak realizovat své ústavní právo na přístup ke spravedlnosti.

Snahy o rekodifikaci civilního soudního procesu jsou tu s námi již řadu let. První myšlenky na rekodifikaci civilního procesu vznikly již v souvislosti s rekodifikací soukromého práva, když v roce 2013 došlo ke zřízení komise pro rekodifikaci civilního procesu. Historická náhoda tomu zřejmě chtěla, že to byl právě současný ministr spravedlnosti Pavel Blažek, který tehdy ve stejné funkci tuto komisi zřídil.[2] Výsledkem práce komise je věcný záměr civilního řádu soudního, a to již ve své druhé upravené verzi z roku 2020. Součástí věcného záměru je návrat koncepce určování o nákladech řízení prostřednictvím paušální náhrady.

Za několik dní tomu bude již devět let od okamžiku zrušení tzv. přísudkové vyhlášky č. [484/2000](#) Sb., která je *zvláštním předpisem* dle § 151 odst. 2 věty první občanského soudního řádu. Devět let se tak soudy odklánějí od paušální náhrady a s přimhouřeným okem Nejvyššího soudu ČR[3] si „pomáhají“ vyhláškou č. [177/1996](#) Sb., advokátním tarifem pro výpočet nákladů řízení, která fakticky stojí na principu úkonové odměny.

Cílem tohoto článku je zamyslet se nad principem paušální náhrady oproti současné zavedené praxi určování náhrady nákladů na základě úkonového principu a zvážit, zda navrhovaná úprava nákladů řízení usnadní přístup větší skupině osob k soudnictví nebo naopak, zda se i tak zachovává status quo.

Věcný záměr ve svém bodě 147 navrhuje, aby se náhrada nákladů řízení opět vrátila k paušálnímu principu, jaký tu byl před zrušením přísudkové vyhlášky č. [484/2000](#) Sb., Ústavním soudem ČR[4]. Věcný záměr tento návrat zdůvodňuje větší jednoduchostí, předvídatelností, odrazování od provádění neúčelných úkonů. Současně však věcný záměr upozorňuje na to, že je třeba se vypořádat s limity dle Ústavního soudu, které stanovil ve zrušujícím nálezu.

Princip výpočtu paušální náhrady vychází z jedné sumy za konkrétní jeden stupeň řízení vypočtené z hodnoty sporu. V praxi se však často stávalo, že soudem přiznaná paušální náhrada byla často vyšší než skutečně vynaložené náklady účastníka. Tím docházelo ke komercializaci soudního řízení, když rozdíl mezi skutečnými a přiznanými náklady znamenal pro vítěznou stranu zisk. Tento stav dal vzniknout tzv. inkasním kancelářím, jež byly postavené na principu odkoupení velkých balíků pohledávek, automatizovaného zasílání upomínek a vyplňování jednoho a toho samého návrhu na elektronický platební rozkaz, jehož vzor připravil advokát, který inkasní kancelář zastupoval a

současně byl i společníkem inkasní kanceláře. Čím tedy byl vyšší obrat jednotlivých pohledávek, tím byl i vyšší následně zisk inkasní kanceláře. Automatizovanými a opakovanými procesy docházelo ke zlevňování administrace vymáhání pohledávek jak v předsoudní, tak v soudní fázi.

Ústavní soud v důsledku toho zrušil[5] přísudkovou vyhlášku, neboť shledal, že přísudková vyhláška dávala motivaci se soudit i o zanedbatelné částky čímž se neúměrně zatěžovala soudní soustava, v určitých případech „vyvolávala sociálně nežádoucí následky“ a současně přísudková vyhláška nezohledňovala složitost věci a časovou náročnost nebo počet úkonů, které účastník či jeho zástupce prováděl v řízení.

Dnešní stav při rozhodování soudů o náhradě nákladů řízení vychází z výpočtu dle advokátního tarifu. Princip výpočtu náhrady nákladů spočívá na součtu hodnoty úkonů právní služby, jejichž dílčí hodnota vychází z hodnoty samotného sporu. Základním nedostatkem, který zmiňuje i věcný záměr je zcela zřejmá nepředvídatelnost výše nákladů. Byť lze říci jaká bude výše jednoho úkonu, nelze žádným kvalifikovaným způsobem odhadnout, kolik úkonů bude v řízení třeba učinit. Pokud vezmeme v potaz i to, že se nyní náklady řízení sčítají za řízení všech u stupňů, může počet úkonů může přesáhnout i desítky.

Pokud bychom vzali modelový příklad, kdy se žalobce domáhá zaplacení částky ve výši 20.000 Kč a oba účastníci jsou zastoupeni advokáty, jež jsou plátcí DPH, tak podle principu přísudkové vyhlášky by náklady řízení činily 11.932 Kč. Výpočtem podle advokátního tarifu můžeme říci, že náklady do podání žaloby budou činit 8.786 Kč, kolik však budou skutečné celkové náklady, to již určit nelze ani odhadem. Pokud by se účastníci soudili o částku 200.000 Kč pak by v případě přísudkové vyhlášky činily náklady za řízení v prvním stupni částku 48.158 Kč. V případě prvních tří úkonů podle advokátního tarifu by náklady řízení činily 44.122 Kč. Tři úkony podle advokátního tarifu jsou však pouze nezbytné minimum, neboť zpravidla dále následuje účast na ústních jednáních, další vyjádření stran, porady s klientem apod. Lze tak říct, že paušální náhrada zhruba odpovídá počtu tří úkonů podle advokátního tarifu. Je však možné, že při vyšších nárocích se tato částka může více lišit.

Ústavní soud je obecně kritický při užívání advokátního tarifu, jakožto nástroje pro určování výše náhrady nákladů řízení, když uvedl[6], že výpočet nákladů řízení prostřednictvím advokátního tarifu po zrušení přísudkové vyhlášky je „*východisko z nouze vedené snahou o co nejméně komplikované a zároveň co nejvíce předvídatelné řešení.*“ Dále Ústavní soud opakovaně vyčetl zákonodárci, že dosud i přes rozsáhlou novelizaci občanského soudního řádu nedošlo ke změně § 151 odst. 2, a nedošlo také k přijetí nového předpisu, který by nahrazoval přísudkovou vyhlášku.[7] Tuto výtku Ústavní soud zopakoval v roce 2019.[8]

Z výše uvedeného teoretického příkladu tedy plyne, že paušální princip výpočtu náhrady nákladů řízení může znamenat skutečně větší předvídatelnost a v konečném důsledku i celkově nižší náklady sporu. Ústavní soud, že použití advokátního tarifu může být v rozporu s principy spravedlnosti a legitimního očekávání. [9]

Z rozhodovací praxe Ústavního soudu lze dovodit závěr, že užívání advokátního tarifu není v souladu se právním řádem, ale pro neschopnost zákonodávce napravit závadný stav zrušením přísudkové vyhlášky nenabízí právní řád jiný způsob, jak náhradu nákladů určit v rámci občanského soudního řízení.

Dle mého názoru může být návrat k paušálnímu určování náhrady nákladů řízení správným krokem a z pohledu snazšího přístupu k využití ústavního práva na spravedlivost. Je však nutné, aby nová „přísudková“ vyhláška se pohybovala v limitech daných Ústavním soudem ve zrušovacím nálezu a současně aby nová vyhláška zohledňovala právě výhody, které ztělesňuje advokátní tarif, tj., časovou i věcnou náročnost každého sporu zvlášť. Neboť platí, že hodnotou bagatelní spor, může být více

nákladný pro svou komplikovanost než spor o desítky milionů, který však spočívá pouze v tom, že žalovaný tuto sumu zkrátka neuhradil.

Řešením by tak mohlo být např. stanovení paušální náhrady, jež by zahrnovala úkony všechny úkony do skončení prvního jednání před soudem prvního stupně. Náklady řízení od skončení prvního jednání do vynesení prvostupňového rozsudku by byly určeny úkonově podle advokátního tarifu. Tentýž princip by pak platil i pro odvolací řízení, tj., paušální hodnota do prvního jednání a následně po skončení prvního jednání by se náhrada nákladů řízení určila podle advokátního tarifu.

Tento způsob by mohl pozitivně působit jak na účastníky, tak na soud. Účastníci by byli motivováni předložit veškerá tvrzení a důkazy ve svých prvních podáních a soudy by byly motivovány provést zevrubnou přípravu jednání nebo využívat více institut přípravného jednání podle § 114c o.s.ř.

Takto by došlo pravděpodobně ke zrychlení celého soudního řízení, neboť by odpadly neúčelné úkony nebo vzájemné opakované reakce na podání účastníků řízení, což opět snižuje nákladnost sporu. Účastníci by nadto měli možnost si spočítat, kolik jej spor bude stát do skončení prvního jednání.

Mgr. Jan Heřmanský,
advokát

LEGALITÉ
LAWYERS

[LEGALITÉ advokátní kancelář s.r.o.](#)

Václavská 12
120 00 Praha 2

Tel.: +420 222 200 700
e-mail: office@legalite.cz

[1] Srovnávací přehled EU o soudnictví za rok 2020 ze dne 10. července 2020

[2] K dispozici >>> [zde](#).

[3] Stanovisko velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2013 sp. zn. 31 Cdo 3043/2010

[4] Plenární nález ÚS ČR sp. zn. Pl. ÚS 25/12.

[5] Plenární nález Pl. ÚS 25/12 ze dne 17. dubna 2013

[6] Nález ÚS ČR sp. zn. II. ÚS 2632/18 ze dne 17. dubna 2019

[7] Nález ÚS ČR sp. zn. IV. ÚS 359/15 ze dne 7. června 2016

[8] ÚS ČR sp. zn. II. ÚS 2632/18 ze dne 17. dubna 2019

[9] Tamtéž.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)